

MOJ

Džepni vodič

— ZA OSNAŽIVANJE —

devojaka

Ovaj kratak vodič definiše standarde i smernice koje su organizacije sačinile u cilju osmišljavanja, izrade, sprovođenja i ocene programa za osnaživanje devojaka u romskim zajednicama i u populaciji migranata i izbeglica u Srbiji i Bugarskoj.

Kada se devojka obzbede alati, prostor i podrška, one se osnažuju da izgrade sopstvene stavove u zajednicama u kojima žive i da se suoče sa izazovima koje donosi adolescencija. Na osnovu definicije Ujedinjenih nacija, adolescencija obuhvata dve starosne grupe: rana adolescencija, uzrast od 10 do 14 i kasna adolescencija, uzrast 15 - 19 godina. Rad sa mladim devojka zahteva drugačiji pristup i veštine nego što je to slučaj sa starijima.

SADRŽAJ

POGLAVLJE 1.

Na samom početku! strana 5

POGLAVLJE 2.

Naš program za izgradnju kapaciteta strana 17

POGLAVLJE 3.

Naši facilitatori i mentori strana 25

POGLAVLJE 4.

Završetak i ocena programa strana 29

Naš pribor za rad

ANEKS I.

Razgovori sa devojka u fokus grupama s37

ANEKS II.

Rizici i mere za njihovo smanjenje strana 40

ANEKS III.

Identifikovanje sigurnog prostora strana 42

ANEKS IV.

Smernice za dobijanje informisane saglasnosti s44

ANEKS V.

Formular za registraciju strana 45

U Srbiji, jedna od 17 osoba je adolescentkinja starosti 10 - 19 godina, dok je jedno od desetoro dece uzrasta do 17 godina, ženskog pola.

U populaciji Roma, 57% devojaka mlađih od 18 godina je udato.

Devojke u regionu

U Bugarskoj, jedna od 24 osobe je adolescentkinja, starosti 10 - 19 godina, dok je jedno od desetoro dece uzrasta do 17 godina, ženskog pola.

Devojke u svetu

U svetu, 60% devojaka je nepismeno. Od ukupnog broja žena i devojaka u svetu, 650 miliona je u brak stupilo pre svog 18. rođendana.

"Otac me je prodao kada sam imala 13 godina. Sav novac je potrošio na piće. Postoji pravilo da treba da date duplo više novca u odnosu na to koliko ste dobili, u slučaju da se nevesta ponaša neodgovarajuće".

Devojke izbeglice i migranti u svetu i regionu

U svetu, 50% populacije izbeglica i migranata čine žene i devojke, dok se samo 4% projekata bavi njihovom zaštitom.

Jedna od pet žena i devojaka u svetu koja ima status izbeglice i migrantkinje bila je izložena seksualnom nasilju.

Prema istom istraživanju, 52% ovih žena i devojaka nije moglo da odabere za koga će se udati. Prosečna starost prilikom stupanja u brak je 17,5 godina. Jedna devojka je navela da su je udali kada je imala samo 7 godina.

Nevladina organizacija Atina objavila je da je 64,8% žena i mladih devojaka izbeglica i migrantkinja, sa kojima su obavili razgovor, doživelo fizičko nasilje u zemljama porekla, tokom putovanja i tokom boravka u Srbiji.

Prema izveštajima, žene i devojke koje prolaze ili borave u regionu Balkana bile su prinudene da se udaju da bi dobile zaštitu muškarca ili da se upuste u seksualne aktivnosti "zarad opstanka" u zamenu za dokumenta ili prevoz.

"Žene su značajan deo društva - tako reći nosioci društva, i ukoliko im nešto onemogućite vi zapravo onemogućavate čitavo društvo".

S.M. (Migrantkinja, 32 godine iz Irana)

KLJUČNI PRINCIPI

Naše iskustvo u radu sa ženama i adolescentkinjama uči nas tome da treba da poštujemo važne principe da bismo planirali bezbedne, sadržajne i efikasne aktivnosti, i da bismo uneli dugoročnu promenu u njihove živote.

Poverenje:

Poverljivost se poštuje u svakom trenutku, uz negovanje osetljivosti prema drugima i neosuđujuću komunikaciju, u prostoru u kome radimo

Sloboda izbora:

Devojkama se omogućava izbor u donošenju odluka vezanim za njihove živote

*Ljudska prava/
prava deteta*

Devojke imaju jednak pristup pravima i podjednake mogućnosti za uspeh

Otpornost:

Devojke su snalažljive, snažne i trebalo bi da odišu samopouzdanjem u svim svojim aktivnostima

Solidarnost:

Devojke se uvek ohrabruju da sklapaju prijateljstva i da se drže zajedno kako bi se uzajamno podržavale i pomogle jedna drugoj u prevazilaženju problema

Saradnja:

Da bismo se trajno rešili štetnih stereotipa, koji se odnose na uloge muškaraca i žena, potrebno je da radimo sa roditeljima devojaka i sa zajednicom

*Inovacija
i motivacija*

Dok uče važne životne lekcije, devojke bi trebalo i da se zabave!

*Moj džepni vodič
za osnaživanje devojaka*

POGLAVLJE 1.

Moj džepni vodič za osnaživanje devojaka

POGLAVLJE 1.

NA SAMOM POČETKU

*Zašto smo se odlučili za program
samo za devojke?*

Devojke imaju
drugačije potrebe i
interesovanja

Devojke žele
sopstveni prostor

Devojke lakše i
otvorenije komuniciraju
u društvu drugih
devojaka

Devojke manje brinu o svom
izgledu kada su okružene
samo devojka

Kada im obezbedimo
siguran prostor, devojke
manje brinu da će biti
zadirkivane ili maltretirane

Kada su u društvu
drugih devojaka, to im
pomaže da se osećaju
snažnim i posebnim

Devojke imaju više
samopouzdanja kada
dečaci nisu u blizini

Devojke smatraju da su
grupe, koje se sastoje samo od
devojaka, pozitivnije i zabavnije

DELOKRUG I CILJEVI

Naš program ima za cilj **"Pružanje podrške devojkama da izgrade super-moći kako bi vladale svetom."**

Smatramo da bi devojke trebalo da imaju mogućnost da uspeju i želimo da im pružimo nešto što će moći da ponesu sa sobom bez obzira gde će otići - sposobnost da veruju u sebe i da imaju samokontrolu, umesto osećaja zavisnosti i osuđenosti na kulturom predodređenu sudbinu žene.

Ovaj Program bi trebalo da pruži podršku i ojača uverenje da smo svi posebni i važni. Program bi trebalo da **izgradi podsticajno okruženje, u kome će devojke inicirati i izgradjivati veze, podsticajne za razvoj pozitivnih osobina i prevazilaženje izazova.**

Kada je devojčicama dato znanje, prostor, i ohrabrenje, one su osnažene da podignu svoj glas u zajednici, i da se suoče sa izazovima adolescencije.

"Mi se borimo za bolji položaj žena i njihova prava, promovisanjem obrazovanja od najranijeg uzrasta, tako da devojčice i devojke mogu da se upoznaju sa svojim pravima i da prepoznaju ukoliko su lišene istih".
(Migrantkinja, 24 godine iz Avganistana)

"Nema razlike između žena i muškaraca: Nijedan muškarac na svetu ne bi trebalo da obeshrabruje svoju ženu da radi ono što želi i da postane ono što želi".
(Migrantkinja, 29 godina iz Avganistana)

1. IDENTIFIKOVANJE DEVOJAKA ZA NAŠ PROGRAM

Dok razmišljamo kako da osmislimo program, moramo da se zapitamo:

"Kome se obraćamo?" i

"Da li želimo da se obratimo upravo tim devojkama?"

Nisu sve adolescentkinje iste - pitanja sa kojima se suočavaju specifična su za uzrast, mesto gde žive, njihovu kulturu i druge životne okolnosti:

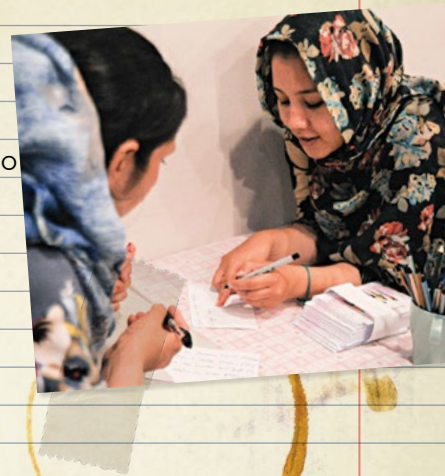
- ✓ *Prikupljanje informacija o najugroženijim devojkama od socijalnih radnika, drugih nvo kolega, i partnera*
- ✓ *Promovisanje naših aktivnosti u zajednici, kroz kombinovanje sa kulturnim i rekreativnim aktivnostima, korišćenjem bezbednog rečnika*
- ✓ *Uključivanje i rad sa postojećim udruženjima za žene i devojke*
- ✓ *Identifikovanje ključnih ženskih lidera u zajednici*

Ne zaboravite da do onih najranjivijih devojaka nije lako dopreti, na primer do pripadnica određenih nacionalnosti koje ne izlaze iz svojih soba u centrima za migrante i izbeglice, ili pripadnica romske zajednice koje su rano udavane. Moraćemo da ubedimo njihove staratelje, roditelje, svekrve ili muževe. Takođe ćemo morati da ubedimo i same devojke da zaslužuje i da su dobrodošle da učestvuju u našem programu. To će zahtevati vreme i planiranje i identifikovano je kao ključni korak u razvoju programa.

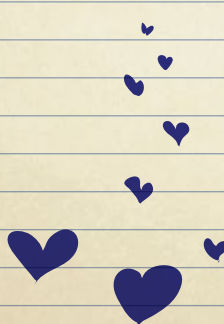

2. IDENTIFIKOVANJE IZAZOVA SA KOJIMA SE SUOČAVAJU DEVOJKE

Moramo u potpunosti da razumemo svakodnevni život devojaka i izazove sa kojima se suočavaju. Možemo da koristimo različite alate: specifične podatke o devojkama ili prethodne izveštaje koji analiziraju situaciju i mapiranje postojećih pružaoca usluga i aktuelne aktivnosti u određenim oblastima.

IZNAD SVEGA, moramo da uzmemo u obzir i da zabeležimo ono što nam devojke kažu kroz razgovore na fokus grupama (Aneks I u našem Radnom materijalu).

3. ANGAŽOVANJE RODITELJA, PRUŽAOCA NEGE I AUTORITETA

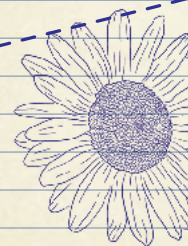
Da bismo sa uspehom radili, moramo da dopremo do odraslih osoba koje su značajne za devojke, i da identifikujemo strategije koje će nam pomoći da od njih načinimo saveznike.

Osim motivisanosti devojaka da učestvuju u programu, važno je da obezbedimo da program prihvate i podrže i njihovi roditelji odnosno staratelji i/ili rođaci, drugi odrasli i osobe od autoriteta koji o njima brinu i od kojih zavise. Oni su često ti koji će devojci dati odobrenje da učestvuje u našem programu, ili mogu biti prepreka da devojke učestvuju u njemu.

Roditelji, odnosno muševi, mogu biti saveznici, ali takođe i izazov: moramo da im pružimo sve potrebne informacije i rezultate aktivnosti.

Pozitivne roditeljske veštine

Uspešan mentorski program ne može da se fokusira samo na devojke, ukoliko u svojim domovima nemaju negujuće i podržavajuće okruženje, kako bi nastavile svoje putovanje. Zaista, odnos između roditelja i deteta, koji je pun ljubavi i pažnje (kada žive zajedno) je od ključnog značaja za dobrobit i razvoj deteta. Zato smatramo važnim da, tokom trajanja programa, okupimo roditelje najmanje nekoliko puta i da organizujemo pojedinačne aktivnosti ili zajedničke aktivnosti sa devojka. Želeli bismo da pronađemo način da usmerimo i roditelje da koriste pozitivne vaspitne modele, pružajući im podršku uz

poštovanje, ljubav i disciplinu. Važno je da roditelji čuju svoju decu, da budu upoznati sa njihovim aktivnostima i interesovanjima, ne ograničavajući im slobodu, pokazujući ljubav i toplinu (na primer grljenjem i govoreći im pozitivne stvari poput "ponosan sam na tebe", "volim te", "tu sam za tebe", "odlično").

"ponosan sam na tebe" "volim te" "odlično"

"tu sam za tebe"

U nastavku su neki od koraka koje smatramo značajnim:

- ✓ *Susret sa roditeljima na početku, da bi se objasnili benefiti od pridruživanja njihove ćerke /sestre programu; susret tokom trajanja programa da bi se pokazao napredak kod devojaka i susret na kraju, prilikom ceremonije podela diploma.*
- ✓ *Korišćenje jednostavnog jezika, koji se fokusira na zaštitu i osnaživanje bez pominjanja osetljivih pitanja, poput „rani brak“ ili „rodno zasnovano nasilje“*
- ✓ *Podela dodatno motivišućeg materijala (npr. higijenski pribor i drugi materijal namenjen očuvanju dostojanstva devojaka), posebno ukoliko se radi sa osetljivom populacijom, kao što su*
- ✓ *devojke iz migrantskih i izbegličkih porodica*
Priprema flajera i postera za slanje poruka o programskim ciljevima porodicama i zajednici, uključujući kontakt podatke organizatora programa

Ko je osoba od značaja za donošenje odluka?

Osoba od značaja za odlučivanje ima ključnu ulogu u kontroli života devojaka. To je osoba koja može da da odobrenje da ih uključimo u Program, posebno ukoliko nemaju roditelje. Ta osoba ne mora biti član porodice (npr. u centrima za migrante i izbeglice, trebalo bi da obavestimo predstavnike državnih institucija koji njima upravljaju). Značajna osoba može da bude i osoba od autoriteta u životu devojke, poput svekrve ili muža (u slučajevima kada je rano stupila u brak). S obzirom da se obraćamo devojka koje su maloletne, trebaće nam saglasnost njihovih roditelja, staratelja ili odrasle osobe od autoriteta (Videti Aneks IV).

Osvrt 1. Dečiji brak

Često je teško prići devojka koje su maloletne, a već su stupile u brak; još složenije će biti da pridemo njihovim muževima i da tražimo njihovu „saglasnost“, jer se time pojačava i njihova moć nad devojkom/suprugom. Mnogo toga zavisi od konteksta i kulturnog nasledja, tako da strategije za uključivanje udatih devojaka u Program, zavise u velikoj meri od dobrog poznavanja zajednice i identifikovanja dinamike moći u svakoj porodici.

U skladu sa najboljim interesom deteta, predlažemo da se komunikacija započne sa devojkom, kako bi se pokušalo sa identifikovanjem odrasle osobe od poverenja u njenom okruženju, osobe sa kojom ona može bezbedno da podeli svoju želju da se pridruži programu.

Devojka možemo da pomognemo, tako što ćemo „provezbati situaciju“ u kojoj bi se mogle naći - da simuliramo razgovor između njih i osobe od koje zavisi njihovo uključivanje u program. Pri tom, moramo biti sigurni da smo detaljno procenili rizike koji se mogu javiti ukoliko ona podeli svoja osećanja sa tom osobom. Ta osoba će biti u boljem položaju da usmerava vaš razgovor sa mužem na način koji će osnažiti mladu devojku i prepoznati njene želje, bez da bude u riziku. Ukoliko je reč o supružnicima koji imaju decu, možemo ih uključiti u program izgradnje i unapređenja roditeljskih veština.

4. MESTO: KAKO IDENTIFIKOVATI I USPOSTAVITI SIGURAN PROSTOR

Trebalo bi da identifikujemo prostor u kojem devojke mogu redovno da se sastaju - da to bude isto mesto svake nedelje ili svakog dana, onoliko dugo koliko program traje.

Prostor može da bude postojeći, uključujući škole, crkve, sale u zajednici, kuće u vlasništvu, prihvatne centre za izbeglice i migrante, centre za azil, itd. Prostor bi mogao da bude javni, u kom slučaju je važno obezbediti da se

isključivo devojke okupljaju određenim danima. U nekim sredinama će možda biti neophodno da se plati najam prostora. U drugim sredinama (posebno u hitnim slučajevima), odabir prostora je ograničen. Međutim, neki važni kriterijumi moraju da se poštuju (pogledatii Aneks III):

- ✓ Prostor je odvojen, pristupačan i u određeno vreme rezervisan isključivo za devojke
- ✓ Devojke doživljavaju to mesto kao svoje, i prepoznaju ga kao pogodno za okupljanje
- ✓ Svim devojkama je vidljiv i pristupačan kao prostor za program njima namenjen
- ✓ Nikakvi nepredviđeni troškovi ne bi trebalo da postoje da bi se došlo do tog prostora, niti rizici da bi mu se pristupilo (prolazak kroz opasnu ulicu ili sl.)
- ✓ Trebalo bi da bude adekvatan za uzrast i inspirativan
- ✓ Trebalo bi da bude bezbedan i da ne bude u opasnom delu grada
- ✓ Trebalo bi da poseduje osnovni komfor (toalet, voda, redovno čišćenje)
- ✓ Trebalo bi da bude integrisan u zajednicu, kako bi se promovisala dugoročna održivost
- ✓ Trebalo bi da uključuje aktivnosti sa decom, ukoliko su neke od devojaka i same majke

"Dobro je da postoji mesto za koje znamo da je samo naše. Nema muškaraca ovde, nijedan muž ovde ne dolazi. I znam gde mogu da pitam ako mi bilo šta zatreba. A što se tiče moje ćerke, želim da bude ovde, jer znam gde je, šta radi, ovde može i da uči, da se obrazuje, jer je prerasla uzrast za redovno školovanje".

(Migrantkinja, 30 godina)

"Ovo mesto pripada samo nama, to je naša oaza".
(Migrantkinja, 30 godina)

Beleške

*Moj džepni vodič
za osnaživanje devojaka*

POGLAVLJE 2.

Moj džepni vodič za osnaživanje devojaka

POGLAVLJE 2.

NAŠ PROGRAM ZA IZGRADNJU KAPACITETA

Želeli bismo da program bude informativan, edukativan, zabavan, ali iznad svega da donese promenu. U tom smislu, odabrali smo pristup koji izgrađuje kapacitete - devojke stiču važne veštine, koje im omogućavaju da steknu potpunu kontrolu nad svojim životom. Kapaciteti mogu biti interne kompetencije (znanje ili veštine koje se ne mogu oduzeti) ili eksterni resursi (lična karta, higijenski pribor namenjen očuvanju dostojanstva devojaka), koji smanjuju rizik za devojke i pomažu im da uspeju.

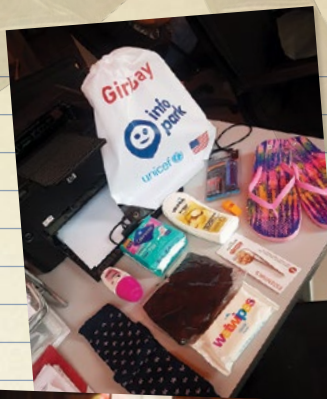

*Predlažemo da prioritet budu sledeći
kapaciteti i veštine*

*sledeća
strana* ↘

LJUDSKI/ZDRAVSTVENI KAPACITETI

Znanja koja pomažu da se zaštite životi devojaka i životi njima bliskih - o seksualnom i reproduktivnom zdravlju (uključujući polno prenosive bolesti), pronalaženju zdravstvene ustanove, znacima opasnosti tokom trudnoće i porođaja, kako tretirati dete sa dijarejom (za mlade majke). Informacije koje potpomažu bolje poznavanje sopstvenog tela, a time i preuzimanje kontrole:

Veštine

- ✓ Pozna je svoj menstrualni ciklus i prateća zdravstvena i higijenska pitanja;
- ✓ Pozna je različite načine na koje žena može da se zarazi HIV virusom;
- ✓ Pozna je različite metode planiranja porodice; zna šta je kondom i kako ga koristiti;
- ✓ Zna gde može da se testira na HIV;
- ✓ Razume rizike povezane sa određenom vrstom nebezbednog rada;
- ✓ Moći će da ima bezbedan seksualni odnos;
- ✓ Zna gde može dobiti najbliže zdravstvene usluge/savete;
- ✓ Zna kako da prepozna da li je žrtva nasilja.

SOCIJALNI KAPACITETI

Mreže kojima devojke mogu da pristupe, kako bi iskoristile svoje kapacitete. Sigurna mesta rezervisana isključivo za njih, uz najmanje tri prijatelja koji nisu članovi porodice, pristup mentorskoj podršci, razvoj životnih veština (pravljenje sigurnosnog plana, donošenja odluka, pregovaranje, izgradnja odnosa sa drugima).

Veštine

- ✓ Zna kome da se obrati u slučaju pretnje od stupanja u nezakonit ili rani brak;
- ✓ Zna da traži prisustvo žene-policajca, ukoliko se oseća neprijatno sa muškarcem;
- ✓ Zna kada treba pozvati hitnu pomoć za ženu koja je pred porođajem/upoznata je sa opasnostima koje se mogu javiti tokom porođaja;
- ✓ Zna gde je najbliža policijska stanica i koji su brojevi telefona za hitne slučajeve;
- ✓ Moći će da identifikuje najmanje 2 prijatelja koji joj mogu pomoći u slučaju potrebe;
- ✓ Ima plan kako da izbegne maltretiranje na ulici ili u školi;
- ✓ Upravlja vremenom;
- ✓ Pregovara;
- ✓ Angažovana je u aktivnostima u zajednici/ na društvenim mrežama.

EKONOMSKI KAPACITETI

Specifične veštine koje pomažu devojkama da planiraju budućnost. Finansijska edukacija prilagođena uzrastu, izrada jednostavnog budžeta (formiranje/otvaranje manjeg štednog računa), i upoznavanje sa mogućnostima za stručno usavršavanje/obrazovanje.

Veštine

- ✓ Zna kako da napravi plan štednje;
- ✓ Upoznata je sa mogućnostima izgradnje veština;
- ✓ Informisana je o mogućnostima zaposlenja/stručne prakse;
- ✓ Ima pristup resursima, odnosno znanje o kontroli nad njima.

KOGNITIVNI KAPACITETI

Kompetencije uglavnom razvijane u školi (a poželjno je da tako bude i kasnije). Računanje, pismenost, vera u sebe i jasno izražavanje sopstvenih stavova i potreba, kritičko mišljenje, komunikacija i rešavanje problema.

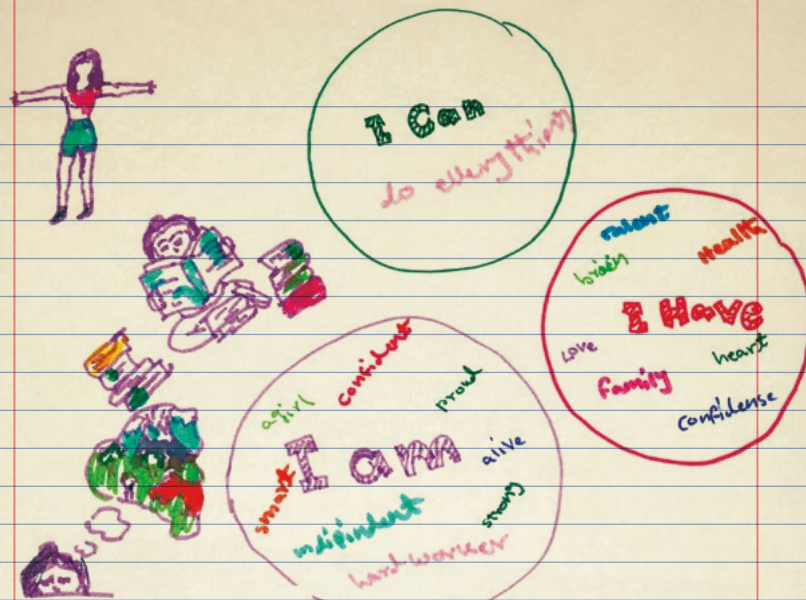
Veštine

- ✓ Zna da izrazi svoje mišljenje pred članovima porodice;
- ✓ Samopouzdana je u iskazivanju mišljenja pred članovima porodice;
- ✓ Razume značaj obrazovanja i zna da ima pravo da se obrazuje.

Smatramo da fokusiranje na program za izgradnju životnih veština može predstavljati ključnu promenu u životu devojaka, kako korišćenjem programa koji je već dostupan, tako i njegovim prilagođavanjem (pogledati literaturu). Da bismo devojka omogućili da steknu navedene kapacitete, smatramo da bi trebalo da obuhvatimo najmanje sledeće:

- ✧ **Životne veštine** (npr. Pritisak vršnjaka, Rešavanje problema, Odnosi sa roditeljima/ pružaocima nege, Komunikacija u teškim situacijama, Razumevanje sopstvenih osećanja, Pozitivne stvari u svetu oko mene, Samopouzdanje itd.);
- ✧ **Reproduktivno zdravlje** (Naše telo, Naš mesečni ciklus, Upravljanje menstruacijom: stariji adolescenti, Polno prenosive infekcije, Planiranje porodice, Ovulacija, Kako imati bezbedan seksualni odnos);
- ✧ **Bezbednost** (npr. Zdrave veze, Razumevanje različitih vrsta nasilja, Šta može devojka da učini ukoliko je žrtva nasilja?, Dečiji brak, Naši izazovi - naša rešenja, Ljudi kojima verujem, Moja bezbednosna mreža);
- ✧ **Finansijska edukacija** (npr. Zašto štedeti, Biranje cilja štednje, Pravljenje plana štednje, Donošenje odluke o potrošnji, Razmišljanje o budućnosti).

"Dovodim svoje dete ovde, a i ja mogu da radim stvari koje me zabavljaju, jer u prihvatnom centru nije zabavno. Sedim u svojoj sobi, ne srećem druge žene. A puno žena dolazi ovde, tako da možemo svašta da radimo zajedno i da razgovaramo".

(Migrantkinja, 35 godina)

"Ukoliko ne postanem pevačica, želim da budem poslovna žena kada odem u Evropu. Ovde, učim kako da šijem i sada umem da napravim odeću za sebe. Jednog dana, moći ću da prodajem odeću i sama da zarađujem".

(Mlada migrantkinja, 18 godina)

Beleške

*Moj džepni vodič
za osnaživanje devojaka*

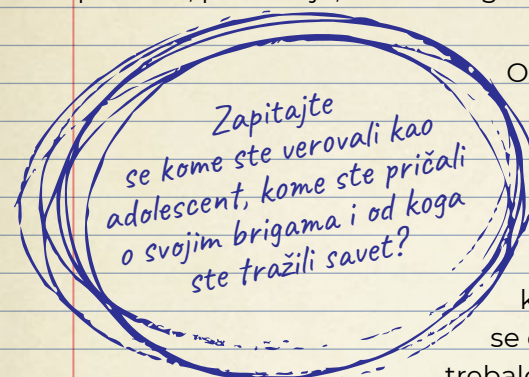
POGLAVLJE 3.

Moj džepni vodič za osnaživanje devojaka

POGLAVLJE 3.

NAŠI FACILITATORI I MENTORI

Devojkama je potrebna osoba od poverenja, kojoj bi mogli da se obrate i koja bi predstavljala njihov uzor. Cilj programa osnaživanja devojaka je da im pruži podršku, poverenje, kao i da izgradi samopouzdanje.

Osoba koja radi kao facilitator sa adolescentkijama treba da bude prepoznata kao "starija sestra", "mentor", da predstavlja nekog kome devojke mogu da se obrate. Stoga, ona bi

trebalo i sama da bude mlada žena, a poželjno je da bude i član njihove zajednice ili osoba koja je imala slično iskustvo u njihovim godinama.

Svako ko ima ulogu facilitatora programa sa devojkama, trebalo bi da bude svestan svoje odgovornosti i osetljivosti rada sa mladima.

Set kompetencija može da posluži u funkciji smernica kojima će se obezbediti da devojke dobiju podršku i usluge koje su im potrebne. Ta znanja, stavovi i veštine su od ključnog značaja prilikom sprovođenja facilitatorskih aktivnosti sa devojkama, koje dolaze iz teških situacija, a dešava se da žive u sredinama koje su opasne po njihov fizički i psihološki razvoj.

Razumevanje kulturoloških
i verskih razlika i kako
upravljati njima

Strpljenje

Empatija

Poznavanje
principa
poverljivosti

Verovanje u jednakost među
polovima i promocija jednakosti

Aktivno slušanje

Poštovanje želja, prava, dostojanstva,
potreba i sposobnosti devojaka, uz
istovremeno balansiranje između njihovih
potreba i želja i porodice

Identifikacija slučajeva
rodno zasnovanog
nasilja ili zlostavljanja

Veštine upravljanja
vremenom i veštine
organizovanja

Sposobnost da
se izgrađuju
pouz dane veze

Znanje o načinu pružanja
emotivne podrške devojka

Neosudjući stav

Uspostavljanje
ličnih granica

Stavljanje potreba
devojaka na prvo
mesto

Znanja o postizanju i prenošenju radosti
i kreativnosti pri planiranju zabavnih
aktivnosti za devojke

Poznavanje osnovnih
uzroka i posledica rodno
zasnovanog nasilja i
zlostavljanja

Korišćenje adekvatnog
jezika kada se razgovara sa
mladim devojka

Komunikacija
puna poštovanja
sa devojka

Znanje o referalima/ postupku
upućivanja na druge

Vrednovanje doprinosa devojke
i njene sposobnosti da sama
donosi odluke

Sposobnost za timski
rad i razumevanje
sopstvene uloge u
programu

Postoje određene ključne tačke koje bi trebalo imati
na umu prilikom odabira ljudi koji će biti facilitatori
aktivnosti - tzv. "mentora". Posao koji mentori obavljaju
je značajan i treba ga vrednovati u skladu sa tim:

- ✓ Obezbeđivanjem fiksne naknade, koja je adekvatna i
uskaladjena sa brojem radnih sati;
- ✓ Podsticanjem i obezbeđivanjem materijala koji im može
zatrebati u procesu učenja/edukacije;
- ✓ Omogućavanjem obuke mentorima i drugim mogućnostima
kao kompenzacije za njihove usluge;
- ✓ Pružanje tekuće tehničke podrške uz mesečne sastanke
mentora, jedan-na-jedan sastanke, posete na terenu i
druge mogućnosti za socijalizaciju i razmenu iskustava sa
drugim mentorima.

Beleške

*Moj džepni vodič
za osnaživanje devojaka*

POGLAVLJE 4.

Moj džepni vodič za osnaživanje devojaka

POGLAVLJE 4.

ZAVRŠETAK I OCENA PROGRAMA

Predlažemo da se organizuje završna ceremonija, na kojoj bismo devojke pohvalile zbog postignutog uspeha, podsećajući ih na sve veštine i nove prijatelje koje su stekle. To bi trebalo da bude zabavan i emotivno obojen događaj: čak i ukoliko je program završen, devojke odlaze znajući da imaju "sestre" kojima mogu da se obrate i nove alate koje mogu da koriste. To može biti i porodični događaj, gde bi devojke pozvale svoje roditelje i prijatelje. To naravno uključuje roditelje kojima se demonstrira šta su devojke postigle, i dodatno im se omogućava da s ponosom pokažu svoje uspeh.

Kao deo uspešnog završetka ovog programa, predlažemo da se organizuje konačna aktivnost tzv. socijalne inovacije, koja će se bavi određenim pitanjem za koje su devojkice u zajednici zainteresovane.

Ta aktivnost bi trebalo da se odabere nezavisno, da je organizuju i sprovedu devojkice, da bi pokazale da mogu da budu samostalne.

Trebalo bi da ima pozitivan uticaj na zajednicu, kao i na budućnost devojkica.

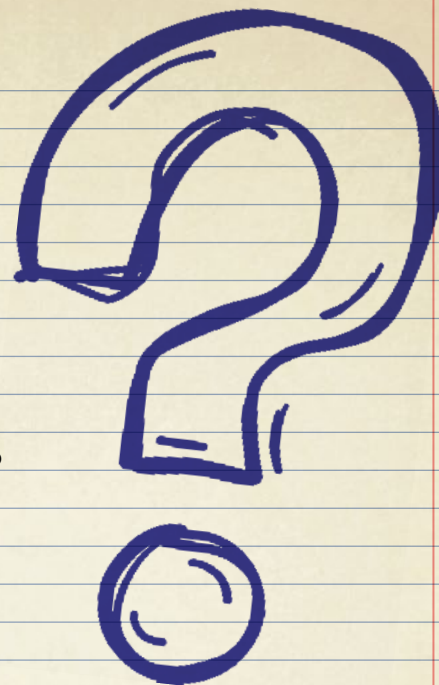
Devojkama bi trebalo omogućiti da slobodno izraze svoje ideje (brejnstorming) i da daju informacije iz sopstvenog iskustva.

Devojkice bi trebalo usmeravati korišćenjem jasnog plana u smislu vremenskog trajanja projekta i određenih koraka koje bi trebalo preduzeti.

Devojkama bi trebalo dati resurse i ako je moguće manji budžet, da bi njihov projekat bio realizovan.

KAKO MERITI NAŠ UTICAJ?

Na kraju naših aktivnosti i na kraju čitavog ciklusa, važno je proceniti u kojoj meri smo ostvarili ciljeve.

Moramo da se zapitamo:

- ✗ Da li smo ispunili potrebe i očekivanja devojkica?
- ✗ Da li smo obezbedili prostor koji devojkice prepoznaju kao siguran i poverljiv?
- ✗ Da li je zajednica (posebno roditelji) više uključena u živote ovih devojkica i da li podržava njihove uspehe?
- ✗ Da li je program omogućio mladim devojkama neophodne i relevantne veštine?

OCENA UKUPNOG DELOKRUGA PROGRAMA

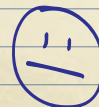
Najefikasniji i najpoverljiviji način da se to uradi jeste da se organizuju razgovori u fokus grupama na kraju. (Videti Aneks I za savete o organizovanju fokus grupa):

- ✓ Šta vam se svidelo/ šta vam se nije svidelo?
- ✓ Šta može biti unapređeno?
- ✓ Šta možemo da uradimo sledeći put?
- ✓ Šta ste naučili?
- ✓ Šta vam se svidelo vezano za prostor gde su se sprovodile aktivnosti?
- ✓ Da li mislite da imate više prijatelja i da ćete moći da im se obratite u slučaju da vam zatreba pomoć?
- ✓ Kako biste koristili ono što ste naučili?
- ✓ Da li Vam se svidelo da slušate svog mentora i razgovarate s njim?

OCENA I PRAĆENJE SVAKE AKTIVNOSTI

Uverite se da sve devojke učestvuju i usmeravajte praćenje svake aktivnosti koliko je to moguće. Moramo da se uverimo da njihove sugestije uzimamo ozbiljno. Stoga, predložimo da:

- ✓ Na početku svake aktivnosti, odredite devojku koja može biti "vaše oči i uši" i koja će vam na kraju, štiteći anonimnost učesnica u ime čitave grupe, saopštiti utiske.
- ✓ Pripremite korpu ili veliku šolju i zamolite devojke da napišu na komadu papira koja sećanja nose posle zajednički provedenog dana. Ukoliko se ne osećaju sigurnim ponaosob, možete im reći da mogu da pomažu jedna drugoj u pisanju.
- ✓ Pripremite veliki poster sa emotikonima iz 4 kategorije (volim to, sviđa mi se, moglo je da bude manje toga, mrzim to), i pitajte devojke da napišu svoje utiske, a da odgovor zalepe ispod odgovarajućeg emotikona.

AKTIVNOST O SAMOPROCENI

Predlažemo da na kraju svakog dana provedemo vreme sa devojkama u izradi njihovog dnevnika, kroz pisanje, crtanje, lepljenje stikera itd, kao način sopstvenog praćenja i upamćivanja sopstvenih osećanja. Dnevnici se mogu čuvati na sigurnom mestu, kako bi bila obezbedjenja poverljivost informacija.

LITERATURA:

- ⇒ Adolescent Girls Toolkit. Norwegian ministry of Foreign Affairs, UNFPA, UNICEF. (2016), www.unicef.org/iraq/toolkit_English.pdf
- ⇒ Adolescent Sexual and Reproductive Health Toolkit for Humanitarian Settings. Save The Children, UNFPA. (2009), www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/UNFPA_ASRHtoolkit_english.pdf
- ⇒ A strategy to address the needs of adolescent girls in the whole of Syria. UNFPA. (2017), www.humanitarianresponse.info/en/operations/whole-of-syria/document/whole-syria-adolescent-girl-strategy
- ⇒ Building Survivor-Centered Support Services: Women and Girls Centers in Myanmar Guidelines and Minimum Standards. IMC, IRC, UNFPA. (2014), www.rcrc-resilience-southeastasia.org/wp-content/uploads/2016/01/Myanmar_Women-and-Girls-Centre-guideline_Jun2014_FINAL.pdf
- ⇒ Compass Manual for Human Rights Education for Young People. Council of Europe. (2012), www.eycb.coe.int/compass/en/pdf/compass_2012_inside_FINAL.pdf
- ⇒ Girl-Centered Program Design: A Toolkit to Develop, Strengthen and Expand Adolescent Girls Programs. Population Council (2010), www.popcouncil.org/uploads/pdfs/2010PGY_AdolGirlToolkitComplete.pdf
- ⇒ I'm Here: Adolescent Girls in Emergencies – Approach and tools for improved response. Women's Refugees Commission. (2014), www.womensrefugeecommission.org/images/zdocs/I-m-Here-report-FINAL.pdf
- ⇒ Life Skills Through Drama: Equipping adolescent girls with key knowledge and skills to help them to mitigate and prevent Gender-Based Violence. IRC. (2016), <http://ircwpelebanon.org/life-skills-through-drama.html>
- ⇒ My Safety, My Wellbeing: Equipping Adolescent Girls with knowledge and skills to help them mitigate, prevent and respond to Gender-Based Violence. IRC. (2016), https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/irc_my_safety_my_wellbeing_curriculum_for_adolescent_girls_1.pdf

Beleške

*Moj džepni vodič
za osnaživanje devojaka*

NAŠ PRIBOR ZA RAD: ANEKSI

Moj džepni vodič za osnaživanje devojaka

NAŠ PRIBOR ZA RAD: ANEKSI

ANEKS 1.

RAZGOVORI SA DEVOJKAMA U FOKUS GRUPAMA

Definisanje grupe

- ✓ Pronađite reprezentativnu grupu - grupu sličnog uzrasta,
- ✓ Pokušajte da doprete do najugroženijih, koristite pomoć članova zajednice, kad god je to moguće,
- ✓ Uverite se da se devojke osećaju prijatno u zajedničkom društvu.

Moderatori razgovora u fokus grupama bi trebalo da budu:

- ✓ Žene
- ✓ Osetljive na pitanja odnosa roda i kulturološki kontekst u kome devojke žive,
- ✓ Trenirane u oblasti sigurnih i etičkih preporuka, koje je uspostavila SZO ,
- ✓ Upoznate sa glavnim uslugama vezanim za preživele rodno zasnovanog nasilja u tom području, radi upućivanja u nadležne ustanove/organizacije.

Komunikacija

- ✓ Objasnite kako bi se odvijao razgovor u fokus grupama i koja je njegova svrha,
- ✓ Pripremite i predstavite formulare za davanje informisane saglasnosti svim učesnicima, odnosno njihovim roditeljima/pružaocima nege. Svi koji žele da učestvuju u fokus grupama moraju unapred da popune i potpišu formulare za davanje saglasnosti,
- ✓ Komunicirajte na način primeren uzrastu, Uverite se da su pitanja formulisana tako da se ne može odgovoriti jednostavno sa "Da" ili "Ne".
- ✓ Pokušajte da slušate više i govorite manje, da biste iskustva devojaka stavili u prvi plan,
- ✓ Ograničite broj pitanja na razumnu meru,
- ✓ Počnite sa lakšim, opštim pitanjima, da bi se devojke osećale opuštenije, a onda pređite na osetljivije teme,
- ✓ Poštujte svakog učesnika i obezbedite im prostor da izraze svoja osećanja i misli,
- ✓ Ostanite neutralni, ohrabrite stidljive učesnike i rešite problem dominantnih učesnika time što ćete rezimirati njihovestavove i zamoliti druge da izraze svoje mišljenje o njima,
- ✓ Zabeležite sve što smatrate značajnim, čim se razgovor završi.
- ✓ Idealno trajanje razgovora u fokus grupi je 60-90 minuta.

Okruženje

- ✓ Prijatno i bezbedno okruženje
- ✓ Komunicirajte sa grupom u privatnom, poverljivom i bezbednom prostoru
- ✓ Grupa do 10 učesnika

PITANJA

1. Koliko dugo živite u ovom centru/oblasti?
2. Kako izgleda Vaš uobičajeni dan? Kako vi mladi provodite vreme ovde? Da li idete u školu? Šta radite?
3. S kim ste doputovali/sa kim živite (ko su članovi vaše porodice/grupe)? (odnosi se na prihvatne centre)
 - a. Da li u grupi ima muškaraca, u kakvoj ste vezi sa njima i kakav je Vaš odnos?
4. Da li postoje razlike između žena i devojaka koje putuju/žive same i onih koje su u pratnji muževa/očeva/braće?
 - a. Koje su to razlike sa aspekta sigurnosti?
5. Koji su izazovi sa kojima se devojke suočavaju u ovom okruženju?
6. Što se tiče dečaka, sa kojim se izazovima oni suočavaju i koje su razlike po pitanju sigurnosti između devojčica i dečaka?
7. Bez pominjanja imena, možete li mi navesti slučajeve nasilja nad devojkaama koji su se desili u vašem okruženju?
8. Koji su drugi oblici nasilja koji pogadjaju žene i devojke u vašem okruženju? Da li možete da opišete situacije u kojima muškarci i dečaci devojkaama govore stvari zbog kojih se one osećaju neprijatno?
9. Koje su to situacije u kojima se mlade devojke osećaju nesigurno i koje su to među njima koje se osećaju najmanje sigurnim? (Npr. ne žele da izlaze same, više vole da budu sa pratiocem itd.)?
10. Koje vrste prisutnih kulturoloških praksi mogu biti štetne za žene i devojke u ovom okruženju? U kom uzrastu devojke i mladićii sklapaju brak u ovom okruženju?
11. Da li vi i druge devojke možete slobodno da se krećete u prihvatnom centru?
 - a. Da li porodica to dozvoljava?
 - b. Da li je okruženje/centar bezbedan za takvo kretanje?
12. Koliko su bezbedne devojke kada napuštaju centar?

ANEKS 2. *NAJČEŠĆI RIZICI I MERE ZA SMANJIVANJE ISTIH*

Rizici

Primeri mera za smanjenje rizika

Rizici

Primeri mera za smanjenje rizika

Teškoće da se adolescentkinje motivišu da dođu.

- Organizujte tzv. „Otvorenu kuću” i pozovite devojke i članove njihovih porodica
- Napravite prostor u kome bi devojke mogle da razmenjuju specifična kulturna i tradicionalna iskustva iz svojih zemalja (npr. podučavanje grupe o tradiciji, priprema tradicionalnih jela različitih kultura, itd.)

Tokom aktivnosti, neke devojke prestaju da dolaze, gube motivaciju.

- Potrebno je vreme da se izgrade odnosi, razumeju specifičnosti zajednica i kultura

Neke porodice smatraju da je edukacija o rodnoj ravnopravnosti/o rodno zasnovanom nasilju neprimerena.

Tim bi trebalo da uloži velike napore da dopre do zajednice i edukuje njene članove kada su u pitanju adolescentkinje. Takve informacije bi trebalo da daju samo obučeni profesionalci.

Teškoće u predstavljanju programa korišćenjem odgovarajućeg jezika.

- Smanjite potencijalne jezičke barijere time što ćete program i materijale učiniti pristupačnijim;
- Napravite rečnik termina koji će pomoći facilitatorima/radnicima na terenu/partnerima da se razumeju.

Fokus usluga na ženama i devojkama može dovesti do toga da se muškarci osećaju isključenim, i da izraze svoju rezervisanost vezano za program, pa čak i da ga dovedu u pitanje.

Uključite muškarce i dečake u svojstvu agenata promena, kroz ciljane aktivnosti, ili ih uputite u druge organizacije.

Učešće udatih adolescentkinja može biti dočekano s otporom, usled straha da će informacije, koje će tokom programa dobiti poremetiti njihov porodični život.

Facilitatori mogu da sprovedu specifične programe promovisanja u zajednici, usmerene na angažovanje muževa i odraslih osoba od poverenja.

Teškoće pri integrisanju adolescentkinja u širu zajednicu.

- Okupite adolescentkinje iz lokalne zajednice (npr. pripadnice romske populacije) i žene/devojke -izbeglice i migrantkinje iz centara) i organizujte grupni forum
- Izradite materijale za podizanje svesti šire zajednice, koja promoviše prihvatanje, poštovanje i odsustvo diskriminacije.

Komunikacija među devojkama prestaje kada prestanu aktivnosti.

- Omogućite nastavak interakcije i razmenu informacija između devojaka (npr. formiranjem WhatsApp grupe).

ANEKS 3. KAKO ODABRATI SIGURAN PROSTOR

Siguran prostor unutar mesta gde se organizuje događaj (ili u centrima za izbeglice i migrante)

✓ Lako dostupno devojka, njihovim porodicama, a u slučaju potrebe i facilitatorima	✗ Infrastruktura nekih centara ili zajednica može otežati pronalaženje adekvatnog prostora za ovu vrstu aktivnosti
✓ Bliže uspostavljenom i poznatom sigurnosnom sistemu, pa samim tim i sigurnije (npr. kada postoji potreba za hitnom intervencijom)	✗ Devojke ostaju izolovane od šire javnosti - lokalne zajednice i vršnjaka koji nisu deo njihove grupe
✓ Jeftiniji i lakši pristup	✗ Veća šansa da "oni koji ometaju aktivnosti" uđu u siguran prostor i upravljaju njime
✓ Devojke i ostali iz okruženja mogu lakše da ga identifikuju,	✗ Soba/prostor može da se koristi i za druge svrhe drugim danima ili od strane drugih organizacija.
✓ Pogodniji u logističkom smislu, jer ne zahteva prevoz,	
✓ Integrisan u zajednicu/prihvatni centar u kome žive, pa stoga i siguran prostor za devojke, koji može da postane integralni deo zajednice.	

Namenski formiran siguran prostor van centara za prihvatanje izbeglica ili prostora u kome boravi ciljna grupa

✓ Devojke će smatrati to mesto svojim, jer ga neće deliti sa drugim članovima svoje zajednice ili sa drugim aktivnostima	✗ Prostor je skuplji, uključujući prevoz, plaćanje najamnina/renoviranje
✓ Devojke će izaći iz prihvatnih centara/zajednice i to će predstavljati mogućnost da istraže/bolje upoznaju okruženje	✗ Prostor će biti udaljen, tako da se mogu javiti dodatni sigurnosni rizici (ukoliko osoba treba da prođe kroz posebno nebezbedno područje da bi došla do tog mesta)
✓ Postojeće veliki potencijal za uspostavljanje integrativnih aktivnosti između ciljane grupe devojaka i drugih grupa u zajednici	✗ Posećivanjem centra devojke mogu postati stigmatizovane (npr. ukoliko je prostor predviđen samo za migrante)
✓ Time što bi devojke bile daleko od onih koje svakoga dana sreću, mogla bi se povećati privatnost i poverljivost	✗ Aktivnosti i mesto možda neće biti vidljivi svim članovima ciljnih grupa - potrebno je uložiti veći napor da bi se postigla vidljivost
✓ Prostor se može urediti po njihovoj želji	

ANEKS 4.

SMERNICE ZA DOBIJANJE INFORMISANE SAGLASNOSTI / PRISTANKA OD DEVOJAKA/RODITELJA ILI PRUŽAOCA NEGE

Devojke bi trebalo da u potpunosti budu uključene u čitav proces donošenja odluka, jer su njihovo učešće i njihov glas od ključnog značaja za buduću motivaciju i učešće u Programu. Osim toga, trebalo bi da obezbedimo angažovanje roditelja, staraoca ili drugih relevantnih odraslih osoba, jer, budući da će neko vreme devojke biti sa nama, mi smo u potpunosti odgovorni za njihovu dobrobit i bezbednost.

Mlađe adolescentkinje (starosti 10-14):

Devojke u ovom uzrastu su već razvile kapacitete i kognitivne sposobnosti i stoga mogu biti dovoljno zrele da donose odluke i da daju informisani pristanak, odnosno saglasnost za učestvovanje u aktivnostima. Njih bi takođe trebalo pitati da li su motivisane i da li imaju želju da učestvuju zajedno sa svojim roditeljima i pružaoциma nege.

Starije adolescentkinje (starosti 15-19):

Devojke, koje imaju 15 godina i više, generalno se smatraju dovoljno zrelim za donošenje odluka. To znači da starije adolescentkinje mogu da daju informisanu saglasnost ili pristanak da u potpunosti učestvuju u našem Programu. I dalje moramo uključivati i informisati roditelje ili pružaoce nege, ali devojke u ovom slučaju imaju aktivniju ulogu u odlučivanju.

*Moj džepni vodič
za osnaživanje devojaka*

FORMULAR ZA REGISTRACIJU

Moj džepni vodič za osnaživanje devojaka

FORMULAR ZA REGISTRACIJU

FORMULAR ZA REGISTRACIJU

Ime i prezime: _____

broj telefona: _____

2. Izjava:

Ja, _____ (ime i prezime osobe
koje daje saglasnost), UPOZNAT/A SAM SA TIM DA _____
(ime i prezime devojke) učestvuje u
Programu - Kratak vodič za osnaživanje devojaka.

3. Informacije o Programu

Dobar dan, _____ (ime i prezime roditelja/staratelja/muža). Moje ime je _____ i na raspolaganju sam da pružim podršku vašoj ćerki/ štićenici/ supruzi. Radim na Programu koji pomaže devojkaма i njihovim porodicama, i zaista bih želeo/la da vaša ćerka/ štićenica/ supruga bude deo Programa. Osmislili smo seriju aktivnosti, tako da devojke mogu da razgovaraju o određenim temama i tako steknu potrebna znanja i veštine da pomognu sebi. Kada kažemo da želimo da osnažimo devojke, to znači da želimo da ih informišemo o temama koje mogu biti relevantne za njih i da ih aktivnije uključimo u obrazovni proces. Kao neko ko se zalaže da devojke odrastu u žene koje će odgajati svoju decu, to smatramo veoma važnim. Važno je da ih osnažimo na pravi način, tako da svaka devojka pronađe izvor sigurnosti i podrške.

Važno je da znate da ćemo informacije koje saznamo o vašoj porodici, tretirati kao poverljive. To znači da nikome nećemo otkriti ono što saznamo, osim ukoliko vi to ne želite, ili ukoliko je to informacija koju moramo da podelimo, jer ste vi i/ili vaša ćerka/štićenica/supruga u opasnosti. Obavezni smo da podelimo informacije koje nam vi ili vaša ćerka/štićenica/supruga obelodanite, ukoliko:

- Dodjemo do saznanja da ste vi, ona i/ili član vaše porodice u ozbiljnoj opasnosti
- Devojka saopšti da planira da ozbiljno povredi sebe ili druge.

4. Da li postoje teme o kojima ne želite da razgovaramo sa vašom ćerkom/štićenicom/sestroom? ☐ Da ☐ Ne

Ukoliko je odgovor Da, navedite KOJE su to teme, a molimo Vas i da navedete RAZLOGE ukoliko želite (npr. strah, želja da se lično razgovara sa mladom osobom o tome, mislite da je premlada itd.)

Teme:

Razlozi:

5. Da li ste saglasni da objavimo fotografije sa radionica isključivo u svrhe promovisanja Programa koji sprovodimo

☐ Da ☐ Ne

6. Da li imate pitanja vezano za našu ulogu i usluge koje pružamo?

7. Detalji

Potpis

Potpis (organizacija)

Datum: ____/____/____

Izjava zahvalnosti

Ovaj džepni vodič je razvio UNICEF u Srbiji, u saradnji sa UNICEF-om iz Bugarske i partnerima, u okviru mentorskog programa koji je facilitirao UNICEF-ov Tim za rodno zasnovano nasilje u hitnim situacijama iz Srbije. Mentorstvo je imalo za cilj da usmeri partnere koji rade sa devojka – izbeglicama i migrantkinjama, ali i sa Romkinjama, da unaprede sopstvene programe rada sa devojka, povećavajući njihovu sigurnost i otpornost. Sadržaj džepnog vodiča razrađivale su sve učesnice, kroz proces zajedničkog učenja i deljenja iskustava. Zahvaljujemo na entuzijazmu i posvećenosti Katarini Mitić, Antoniji Seizovoj, Mii Kisić, Mariji Živković, Sari Ristić, Mileni Timotijević, Marieti Gečevoj, Radostini Belčevoj, Vesni Čerimović, Zorici Šurlan, Silviji Nešić, Caroline Hilgers i Milici Nikolić, a na tehničkoj superviziji Francesci Rivelli. Zahvalnost za fotografije dugujemo svim članovima grupe, a posebno Sari.

Funding provided
by the United States
Government

